

Sosiaali- ja terveysministeriön vastine sosiaali- ja terveysvaliokunnalle - HE 14/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä vastinetta lausunnoista, jotka on annettu valiokunnalle hallituksen esityksen HE 14/2025 vp käsittelyn yhteydessä. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa vastineena annettuihin lausuntoihin seuraavaa.

Ehdotetun sääntelyn tarpeellisuudesta

Useat valiokunnalle lausuneet tahot ovat esittäneet huomioita siitä, onko esitetylle sääntelylle tarvetta. Myös käsiteltävässä hallituksen esityksessä todetaan, että suojelutyön antamisessa ei ole yleisesti ilmennyt erityisiä ongelmia tai epäselvyyksiä. Toisaalta useissa lausunnoissa ehdotettua sääntelyä pidetään tarpeellisenä sääntelyn piiriin kuuluvien perus- ja ihmisoikeuksien kannalta merkittävien vahinkoseurausten estämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on kahdesti joutunut valmistelemaan määräaikaista lainsäädäntöä turvaamaan asiakkaiden ja potilaiden hengen ja terveyden sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työtaisteluiden yhteydessä. Vuonna 2007 säädettiin laki potilasturvallisuuden varmistamisesta terveydenhuollon työtaistelun aikana (1027/2007) ja vuonna 2022 laki välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana (826/2022).

Välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana annetun lain säätämisen yhteydessä eduskunta edellytti, että valtioneuvosto selvittää suojelutyötä koskevat kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittaessa lainsäädäntöehdotukset, joilla suojelutyön järjestäminen turvataan ristiriitatilanteissa (EV 105/2022). Eduskunnan lausuma perustuu sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen (StVM 14/2022 vp).

Nyt käsiteltävä esitys on valmisteltu kolmikantaisesti työ- ja elinkeinoministeriön 25.3.2024 asettamassa suojelutyön turvaamista työtaistelutilanteissa selvittäneessä työryhmässä. Vaihtoehtoisena toteuttamistapana esityksessä (HE 14/2025 vp, s. 47) on arvioitu sitä, että työntekijöiden yhdistyksen velvollisuudesta rajata työtaistelua tai antaa suojelutyötä ei säädettäisi erikseen, vaan asia jätettäisiin jatkossakin yhdistysten päätösvaltaan ja työmarkkinaosapuolten neuvotteluiden varaan. Nykyisen oikeuskäytännön mukaan oikeuden tai hyvän tavan vastainen työtaistelu on periaatteessa kiellettävissä, ja turvaamistoimen määrääminen työtaistelutilanteissa on oikeuskäytännössä katsottu mahdolliseksi. Viime kädessä on mahdollista säätää erityislaki, jolla turvattaisiin suojelutyö tietyn uhkaavan tai käsillä olevan työtaistelun yhteydessä, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon työtaistelutilanteissa on aiemmin kahteen otteeseen tehty. Perustuslakivaliokunnan käytännössä lähtökohtana on pidetty kuitenkin sitä, että yksittäistapauksellisten lakien säätämistä on syytä pyrkiä välttämään.

Lisäksi yhtenä vaihtoehtona olisi esityksen mukaan (HE 14/2025 vp, s. 48) ollut rajoittaa sääntely koskemaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa, koska sosiaali- ja terveydenhuollon työtaisteluiden yhteydessä suojelutyöstä on jouduttu valmistelemaan erityislainsäädäntöä. Valmistelussa on päädytty siihen arvioon, että sääntelyn tulisi olla yleistä, koska työtaisteluiden yhteydessä on voitava turvata muitakin merkittäviä

oikeushyviä ja toisaalta hengen ja terveyden turvaamiseksi välttämätön suojelutyö voi liittyä muihinkin tehtäviin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin. Valtiolla on velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Voimassa olevan lainsäädännön nojalla ei ole riittäviä keinoja puuttua asiaan, jos työntekijöiden yhdistykset eivät anna perusoikeuksien tai yleisen edun kannalta merkittävien toimintojen turvaamisen kannalta välttämätöntä suojelutyötä.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kannalta on kannatettavaa, että nopealla aikataululla valmisteltavien yksittäistapauksellisten lakien sijaan työtaistelutilanteissa suojattavien tehtävien turvaamisesta säännellään ennakkoivasti, valmistelun avoimuus ja laatu varmistaen sekä eri perusoikeuksia huolellisesti punniten. Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut lainsäädännön lisäävän oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta työmarkkinoilla (HE 14/2025 vp, s. 45), mikä on myös sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta toivottavaa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä tunnistettiin vuosien 2007 ja 2022 sote-alan työtaisteluiden yhteydessä niin merkittäviä riskejä sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaiden ja potilaiden hengelle ja terveydelle, ettei erillissäätelyyn ryhtymiselle ollut vaihtoehtoja. Riittämätön henkilöstömäärä voi olla riski- ja kuormitustekijä myös työtaisteluiden aikana työskenteleville. Ilman ehdotettua sääntelyä on mahdollista, että tulevaisuudessakin joudutaan kiireelliseen lainvalmisteluun työtaistelutilanteen ollessa jo käsillä. Tämä luo epävarmuutta niin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaille ja potilaille, palvelun järjestäjille kuin alan henkilöstöllekin.